

Edsskolan
Tomtbergavägen
Östhammar

Östhammars kommun
Box 66
742 21 Östhammar

Kvalitetsgranskning av Musik i grundskolan av Edsskolan i Östhammars kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i musikämnet i enlighet med kursplanens och läroplanens mål.

Områden som måste åtgärdas:

- Edsskolan måste säkerställa att eleverna ges möjlighet att använda IT som stöd för musicerande samt som redskap för skapande i enlighet med mål att sträva mot i kursplanen för musik. (1 kap. 4 grundskoleförordningen, förordning (SKOLFS 200:135) om kursplaner för grundskolan).

Områden som bör förbättras:

- Rektor måste ta ett tydligt ansvar vad gäller elevernas lärandesituation och kunskapsutveckling i musikämnet.
- Rektor behöver se till att musikundervisningen i större omfattning ger eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer i alla årskurser som de får musikundervisning i.
- Musikämnets koppling till andra ämnen behöver synliggöras på skolan i alla årskurser som de får musikundervisning i.
- Eleverna behöver få ett större reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i musikundervisningen.
- Rektor behöver skapa förutsättningar för en samverkan mellan musiklekrarna i Edsskolan och Frösåkersskolan så eleverna får en sammanhållen musikundervisning utifrån kursplanens mål.
- Rektor behöver se till att samtliga elever får kännedom om målen i musikämnet.
- De skriftliga omdömena i musik behöver tydligare beskriva elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen.

- Rektor behöver säkerställa att utrustning ger förutsättningar för eleverna att nå målen.
- Rektor behöver verka för att musikundervisningens kvalitet utvecklas i förhållande till målen i läroplan och kursplan i ett årskurs 1-9 perspektiv.

Uppföljning

Skolinspektionen följer upp de krav på åtgärder som granskningen resulterat i. Huvudmannen för Edsskolan ska senast 16 augusti 2011 redovisa till Skolinspektionen i Stockholm vilka åtgärder som vidtagits utifrån myndighetens krav och förbättringsområden. Om åtgärder ännu inte vidtagits men planerats, ange tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen
Att: Dnr 40-2010:362
Anna Rydin
Box 23069
104 35 Stockholm

Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:362) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

Skolinspektionens granskning av Musik i Edsskolan i Östhammars kommun

Bakgrund och granskningsområden

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av musikundervisningen i grundskolan under perioden februari 2010 till mars 2011. Skolinspektionen kommer att under perioden granska cirka 40 skolor. Skolinspektionen besökte Edsskolan under september månad 2010. Vid besöket skedde observationer av musikundervisningen och intervjuer hölls med rektorn, lärare och elever. Besöket föregicks av studier av dokument som inhämtats från skolan.

Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Musik i grundskolan. Ytterligare information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Syftet med granskningen är att förbättra kvaliteten på musikundervisningen i grundskolan. Genom att synliggöra brister och styrkor för skolor och huvudmän är målet att Skolinspektionens granskning ska bidra till förbättringar som leder till att eleverna får en bättre musikundervisning genom alla årskurser.

Skolan ska genom musikundervisningen bredda och fördjupa elevernas kunskaper i musikämnet. Undervisningen ska bygga på såväl praktiska som teoretiska moment. Musikämnet är ett ämne med många dimensioner som ska ge eleverna möjlighet att bli förtrogna med andra kunskapsområden. Musikens ämnesövergripande karaktär innebär att ämnet har en stor potential att samordnas med övriga ämnen. Musikundervisningen kan även utgöra en viktig länk mellan skolan som institution, dess kultur och traditioner och barns och ungdomars tillvaro vid sidan av skolan. Ämnet är även omtyckt bland eleverna, men musikundervisningens kvalitet och förutsättningar varierar mycket vilket innebär att elevernas möjlighet att utvecklas inom ämnet skiljer sig åt.¹ Ett övergripande problem är att eleverna inte får en sammanhållen utbildning utifrån kursplanernas mål i ett 1-9 perspektiv.

Granskningen har inriktats mot tre frågeområden:

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?
2. Sker bedömning och betygssättning utifrån styrdokumentens krav?
3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Beskrivning av skolan

Edsskolan är en grundskola, årskurs F-6 med ca 230 elever inklusive fritidshem. Skolan ligger i Östhammars tätort. I närheten ligger Frösåkersskolan som är en grundskola, årskurs 7-9, där de flesta elever fortsätter sin skolgång. Årskurs 6 tillhörde tidigare Frösåkersskolan och det finns planer på en framtida sammanslagning mellan de båda skolorna. Edsskolans elever i årskurserna 1-5 har musikundervisning med en klasslärare som har grundskollärodbildning med ämnesinriktning musik och eleverna i åk 6 har musikundervisning med Frösåkersskolans musiklektare som också är behörig lektare. Musikundervisningen på Edsskolan bedrivs i klasslärares så kallade hemklassrum, 6:ornas musikundervisning sker i en separat musiksal i Frösåkersskolan.

Motivering till beslut

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att undervisningens innehåll utgår från målen. Kursplanen

¹ Skolverket (2005b) *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 - musik (NU-03)* Ämnesrapport till rapport 253. Stockholm: Skolverket.

för musikämnet anger olika kunskapsformer² som eleverna ska ges möjlighet att utvecklas inom. Tidigare studier visar dock på att vissa kunskapsformer får begränsat utrymme i undervisningen, och att elevernas möjlighet att utveckla sina kunskaper även beror av lärandemiljö, lärarens förmåga att individanpassa undervisningen samt elevernas möjlighet till inflytande³.

Undervisningen ska enligt läroplanen även innefatta beröringspunkter till andra kunskapsområden, något som enligt forskning är ytterligare ett bristområde⁴.

Beskrivning

Av kursplanen för musik framgår att musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande är fyra viktiga kunskapsformer och att musiken har betydelse för personlighetsutveckling och lärande. Ett av målen att sträva mot är att eleven utvecklar förmåga att själv skapa musik för att kommunicera tankar och idéer. Vid granskningen på Edsskolan framkommer att musiklektionerna för årskurserna 1-5 framför allt består av sång, men att det finns inslag av spel, notläsning och rörelse. Tonvikten ligger alltså på musicerande men musikundervisningen berör också musikkunnande och då i första hand notläsning i enkel form. När det gäller instrumentalspel rör det sig främst om spel på rytminstrument, claves, för de yngre barnen. Från årskurserna 4-5 får de lära sig melodispel på keyboard. Viss form av aktiv musiklyssning förekommer, oftast sker det som muntliga redogörelser där eleverna ges möjlighet att spela upp musik och berätta om sina favoritartister. Musikskapande förekommer inte i egentlig mening, det sträcker sig till att "hitta på" egna rytmer på claves och liknande. Skolinspektionen har också fått ta del av detaljerade lektionsplaner där det tydligt framgår vilka kunskapsformer man arbetar med under respektive lektionspass. Där anges musicerande, musik-kunnande och musiklyssning som kunskapsformer dock inte musikskapande. Av kursplanen i musik framgår att skolan ska sträva efter att eleven utvecklar sin förmåga att använda IT som ett stöd vid musicerande och redskap för skapande. Granskningen vid Edsskolan visar att IT inte används i musikundervisningen. Eleverna berättar om en varm och positiv lärandemiljö med goda möjligheter att lära sig sjunga och spela. Årskurs 6 får sin musikundervisning i närliggande Frösåkersskolan. Vid såväl lektions-observationer som elevintervjuer framkommer att det för årskurs 6 läggs en stor tyngdpunkt vid teoretiska moment i musikundervisningen. Fokus ligger på musik-kunnande varvid musicerande, musiklyssning och musikskapande inte får något större utrymme.

Av läroplanen framgår att läraren ska se till att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Eleverna i åk 5 beskriver musikundervisningen

² Kunskapsformer avser i detta sammanhang musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande.

³ Skolverket (2005 b); Ferm, C. (2004). *Öppenhet och medvetenhet. En fenomenologisk studie av musikalisk interaktion*. Luleå: Luleå tekniska univ.

⁴ Aulin-Gråhamn, L. och J. Thavenius (2003). *Kultur och estetik i skolan: slutredovisning av Kultur och skola-uppdraget 2000-2003*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

på Edsskolan i positiva ordalag och de säger sig få möjlighet att planera en viss del av undervisningen själva. Som exempel nämns redovisningar då de efter eget val presenterar en artist genom att berätta om honom/henne och spela upp klingande exempel. Förslag på förbättringsområden som eleverna tar upp är att de skulle vilja röra sig mer, till exempel få möjlighet att uttrycka sig med dans. Möjligheten till inflytande för eleverna i årskurs 6 upplevs som begränsad, något som även musikläraren bekräftar när han beskriver undervisningen och dess planering. Dock menar han att han brukar resonera om undervisningens innehåll med eleverna och att de på så vis ges möjlighet till inflytande.

Vid granskningen framkommer att åk 6 "hamnar utanför" - deras musikundervisning sker inte på samma villkor som de övriga elevernas på Edsskolan. Granskningen visar på väsentliga skillnader i kunskapssyn och elevsyn mellan undervisningen i åk 1-5 och 6. Några av de äldre eleverna berättar att musikundervisningen numera inte är lika givande och att lektionerna mestadels består av att läsa och skriva i sina arbetshäften. De saknar sång och spelmomenten som de är vana vid sedan tidigare.

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. I Förordningen om kursplaner (SKOLFS 2000:135) framgår att samverkan mellan ämnen är nödvändig för att möjliggöra en allsidig och meningsfull kunskapsutveckling i enlighet med läroplanens värdegrund, mål och riktlinjer. Nordiska rådet har i en förstudie⁵ över landsgränserna slagit fast att kreativa ämnen har stor betydelse för skolelevers trivsel och prestationer i teoretiska ämnen, och att det därför finns en stor potential i en bättre samordning mellan skolans olika ämnen. Såväl rektor som lärare uppger att de inte arbetar ämnesövergripande. Skolan har tematiska sångsamlingar som till exempel tar upp barnrätt och värdegrund, men någon medveten ämnesövergripande undervisning där musikämnet ingår sker inte.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att musikundervisningens innehåll och genomförande inte i tillräcklig utsträckning ger eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer. Eleverna i årskurs 6 behöver få ett större reellt inflytande på arbetssätt arbetsformer och innehåll i musikundervisningen. Musikundervisningen måste samordnas så att samtliga elever i skolan ges samma förutsättningar att utvecklas inom ämnet. Vidare behöver skolan synliggöra musikämnets koppling till andra ämnen i samtliga årskurser som eleverna får musikundervisning i.

2. Sker bedömning och betygssättning i musik utifrån styrdokumentens krav?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att musikläraren tydliggör för eleverna vilka mål undervisningen har, och att läraren löpande följer upp elevernas kunskaper och bedömer dessa allsidigt

⁵ Nordiska rådet (2008). *Kreativa ämnen i skolan leder till bättre PISA-resultat*. Hämtat från Nordiska rådets (och Nordiska ministerrådets) hemsida.

utifrån styrdokumentens krav. Musik är dock ett av de ämnen där eleverna har minst kunskap om mål och betygskriterier. Uppföljningen av elevernas musikkunskaper är dessutom ofta bristande, och kraven för att få ett visst betyg kan skilja sig godtyckligt åt från skola till skola. Formaliserade samverkansformer mellan musiklärare framhålls som en nyckelfaktor för att främja likvärdighet i ämnets innehåll, bedömningskriterier och betygsättning.⁶

Beskrivning

Enligt läroplanen ska skolan klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har och vilka krav skolan ställer. Av de terminsplaner Skolinspektionen tagit del av och intervju med klassläraren som ansvarar för undervisningen i årskurserna 1-5 framkommer att hon går igenom målen för musik med samtliga elever i början av terminen samt påminner dem muntligt under terminens gång. Eleverna i årskurs 6 får även i början av terminen en kortfattad kursplan av sin musiklärare. Klassläraren berättar att de senaste årens krav på att tydliggöra målen för undervisningen hjälpt såväl henne som eleverna och att det är lättare att motivera dem.

Samtliga elever får veta hur de ligger till kunskapsmässigt genom omdömen som ges en gång per termin. Av de skriftliga omdömen som Skolinspektionen tagit del av framgår att de skiljer sig åt mellan årskurserna. Omdömena i årskurserna 1-5 ger en kortfattad summering av kursens innehåll och elevens resultat. Dessa visar också att eleverna i stort sett arbetat med kursplanens samtliga mål. Rektorn säger att samtliga elever har möjlighet att nå målen i årskurs 5.

De omdömen som Skolinspektionen tagit del av i årskurs 6 är summariska och ger inte någon egentlig information om elevens kunskap eller kunskapsutveckling. När det gäller eleverna i årskurs 6 menar rektorn att hon följer upp såväl elevernas kunskapsutveckling som deras lärandesituation men ser som en viktig utvecklingsuppgift att även fortsättningsvis följa elevernas lärandesituation för att säkerställa att eleverna får en sammanhållen musikundervisning utifrån kursplanernas mål.

Eftersom Skolinspektionens granskning skedde i september, och årets årskurs 6 elever knappt hade påbörjat sitt läsår, valde inspektörerna att intervjua elever i årskurs 7 i Frösåkerskolan för att kunna få en helhetsbild av hur deras undervisning upplevdes under åk 6. Vid dessa intervjuer framkom att det uppkommer ett "glapp" i musikundervisningens organisation mellan årskurs 5 och årskurs 6. Granskningen av Edsskolan och mottagande Frösåkerskolan visar att det finns behov av samverkan mellan de båda musiklärarna utifrån kursplanens mål i ett årskurs 1-9 perspektiv.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att lärarna och rektorn inte i tillräcklig omfattning följer upp elevernas kunskapsutveckling i musik enligt författningarnas krav. Rektorn behöver skapa förutsättningar för en samverkan mellan musiklärarna i Edsskolan och

⁶ Skolverket (2005b).

Frösåkersskolan så eleverna får en sammanhållen musikundervisning utifrån kursplanens mål. Eleverna, särskilt årskurs 6, behöver få kännedom om mål i musikämnet och rektor behöver ta ansvar för att bedömning sker på korrekt sätt. De skriftliga omdömena behöver tydligare beskriva elevens kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen, se även Skolverkets allmänna råd om den individuella utvecklingsplanen med skriftliga omdömen (SKOLFS 2009:16).

3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Forskning visar att elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål även påverkas av yttre förutsättningar där rektorns roll är central. Det handlar exempelvis om lärarkompetens, utrustning och lokaler, skolans organisation, tidsanvändning, ämnets status på skolan och arbete för att kvalitetsutveckla ämnet⁷.

Av läroplanen framgår bland annat att huvudmannen ska utveckla verksamheten i kontakt med det omgivande samhället. Forskning visar även att musik och kultursatsningar i kommunen kan genom samverkan ha gynnsam effekt på skolans arbete för att utveckla kvaliteten i musikundervisningen⁸.

Beskrivning

Östhammars kommun har från och med detta läsår en gemensam timplan som innebär att alla elever har 40 min musik/vecka i samtliga årskurser 1-6. Läraren, med ansvar för musikundervisningen i årskurserna 1-5 på Edsskolan, uppger att hon har grundskolärexamen med ämnesinriktning musik och är behörig att undervisa årskurserna 1-6. Skolan har nyligen införskaffat närmare 20 keyboards på vilka främst de äldre barnen får spela. De yngre eleverna spelar företrädesvis claves.

Musikläraren, med ansvar för musikundervisningen i åk 6 på Edsskolan, har formell behörighet att undervisa åk 7-9. Undervisningen sker i Frösåkersskolans musiksäl. Frösåkersskolan har en ljus och rymlig musiksäl med goda möjligheter att bedriva en allsidig musikundervisning. Däremot är tillgången på instrument liten. Instrumentförrådet består huvudsakligen av ett tiotal keyboards och balalajkor samt en del xylofoner och några gitarrer. I musiksalen finns en nyinköpt el-flygel och ett akustiskt piano. Skolinspektionen kunde vid tiden för granskningen exempelvis inte finna några rytm-instrument. Den knappa tillgången på instrument och användningen av dessa, begränsar elevernas möjlighet att utveckla såväl eget musicerande såväl som ensemble-

⁷ Jmf Skolverket (2005 b); Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelsen under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier*. Örebro: Universitetsbiblioteket; Myndigheten för skolutveckling (2007) *Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

⁸ Jmf Skolverket (2005 b); Stålhammar, B. (1995). *Samspel: grundskola – musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. Göteborg: Musikvetenskapliga avd.; Sveriges Musik- och kulturskoleråd (2006) *Glädjeämnen eller sorgebarn?: En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor*, Bjästa: Daus Tryck och Media.

spel. Salen är möblerad i klassisk föreläsningsform, det vill säga bänkar och bord i rader.

Musikämnet har hög status på Edsskolan och rektorn menar att det är något av skolans signum, musiken ses som en möjlighet att skapa gemenskap och värna om traditioner. Skolan har regelbundet konserter och olika samarbetsprojekt med professionella musiker. Vid dessa evenemang deltar även årskurs 6, dock inte deras musiklärare. Sedan två år tillbaka finns en kommunövergripande ämnesutveckling i alla ämnen. Ämnesutvecklaruppdraget i musik är lagt på en musiklärare och en rektor från en annan skola som tillsammans med kommunens musiklärare har ansvar för att driva ämnesutvecklingen framåt. Vid tiden för Skolinspektionens granskning framkommer att denna grupp endast träffats vid något enstaka tillfälle och att någon egentlig ämnesutveckling ännu inte hunnit ske.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att det finns brister i de centrala förutsättningar som krävs för att bedriva undervisning av hög kvalitet. Rektorn behöver ta ansvar för att musikundervisningen är av god kvalitet och utveckla kvalitetsarbetet för ämnet på skolan. Utrustningen för musikundervisningen har brister. Rektor och lärare behöver samverka för att musikundervisningens kvalitet ska utvecklas i förhållande till målen i läroplan och kursplan i ett årskurs 1-9 perspektiv.

I ärendets slutliga handläggning har Kerstin Edewald Berg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Bertil Karlhager
Enhetschef

Anna Rydin
Undervisningsråd